

מפורסמים דברי הרמב"ם במורה נבוכים (ג', מ"ו; הביאם הרמב"ן בפרק א, פסוק ט בפרשה) שעמד על טעמה של מצוות הקרבת קורבנות, וכתב שטעם המצווה הוא על מנת להרחיק את עם ישראל מעבודה זרה. לדבריו, מאחר ועם ישראל היה חי בקרב אומות שעבדו לבעלי חיים הכשרים להקרבת קרבנות, ציווה אותם הקב"ה לשחוט מינים אלו של בעלי חיים ולהקריב אותם אליו כקורבן.

נראה שאפשר להביא משל על מנת להסביר את דברי הרמב"ם מהאופן שבו פועל חיסון; על ידי כך שמחזירים עקבות זעירים של המחלה לגופו של האדם אפשר לעורר את המערכת החיסונית של האדם וללמד אותה להתגבר על המחלה בעודה באיבה. בדומה לכך, אפשר לתקן אמונות של הבל על ידי נטילת אלמנטים מסוימים מהעבודה הזרה והפנייתם לעבודת ה'.
אמנם, הרמב"ן לא קבל את עמדתו של הרמב"ם בנוגע לטעם הקורבנות. הוא מקשה על הרמב"ם, שאם תכלית הקרבת הקורבנות לא הייתה רצויה מצד עצמה, אלא רק על מנת לעקור אופן פסול של עבודת אלילים מדוע מתארת התורה את הקורבן כ"אשה ריח ניתוח לה"?

ר' צדוק הכהן מלובלין - צדקת הצדיק אות מב

2

בתפילה הוא העיקר החשק והרצון להתפלל ולהתחנן, וכמו שאמרו (אבות ב' י"ג) אל תעש תפילתך קבע אלא רחמים וכו' שהוא עצמו מאמרם שילחי מנחות (ק"א א) בקרבנות [שהתפילה דוגמתן] שלא תאמר אעשה רצוני וכו' תלמוד לומר לרצונכם תזבחוהו (ויקרא י"ט ה') דרצה לומר כי אין הקרבן מצוה, וכמו שנאמר (ירמיה ז' כ"ב) ולא צויתים וגו' על דברי עולה וזבח וכן בכמה מקומות. ועיין במורה נבוכים בטעם הקרבנות:

ונודע מה שכתב מהר"ם אלשקר (סימן קי"ז) דכן הוא במדרש וכתב משל וכו' עיין שם דענין הקרבנות הוא שמקבל התקורבת נהנה ממנו וכל העבודה זרה אותו כח נהנה ומתגבר על ידי אותו קרבן כמו אדם על ידי מאכל, ומתוך שידעו בעבודה זרה כן היה חשקם וכוספם שיוכלו להנות כביכול להשם יתברך, ועל זה נאמר (איוב י"ד ט"ו) למעשה ידך תכסוף כמו שאמרו ז"ל (תנחומא תצוה ב') והשם יתברך הרשם בכך שיוכלו לעשות כן שיהיו כמהנים אותו. רק מי שצריך לכך באמת הוא נהנה בכך, אבל השם יתברך אין צריך לכך ולא תאמר אעשה רצוני וכו' כבכל המצוות רק לרצונכם כפי הרצון והחשק שלכם כך הוא הקרבן. רק דמזה הוא ההנאה להשם יתברך מהרצון והחשק שלהם להנותו. וכן התפילה במקום הקרבנות שאין רצון השם יתברך מבני אדם שיתפללו לפניו וישנוהו רק הרצון שלהם להתפלל זהו רצונו יתברך והבן זה:

הכתב והקבלה ויקרא פרשת ויקרא פרק א פסוק ט

3

עולה אשה ריח נחוח. היטב אמר בזה בס' מעשי ה' (מאמר ב' פ' כ"ז) מה שנאמר בקרבנות ריח נחוח לה', לא לספר מעלת הקרבנות בא כ"א מעשה האיש ומחשבותיו, כי המביא קרבן לא יחשוב שבקרבנו לבד נתכפר עונו, אבל יעלה בדעתו שקרבנו אינו כ"א ריח נחוח אל מה שהוא עתיד לעשות, ואם אינו מתקן מעשיו נאמר עליו: למה לי רוב זבחיכם, והושאל אליו ית' לשון ריח נחוח, כי כאשר הריח הטוב הבא מרחוק עד על הדבר בעצמו היותו טוב, כמו כן יהיה הקרבן לפני ה' כמבשר על המעשים הטובים שעתידי המקריב לעשות מאן זהאלה, ונקרא ריח כי על כל דבר ברגש אל המרגיש טרם בוא אליו יושאל לו בלשונו לשון ריח ככאיוב מרחוק ריח מלחמה שפי' ירגיש, ואמר א"כ כל המביא קרבן יתן דעתו לעשות תשובה ולהתקרב אליו ית' עד שמקרבן זה ריח ה' מעשיו הטובים שיעשה מהיום. עכ"ל.

ענין הטיבול הראשון, דהנה אכילת ירקות היא תמיד עם אכילת הפת, וכענין על מצות ומרורים יאכלוהו, ואפי' שאר ירקות נאכלים עם הפת או סמוך לו לפתוח את האצטומכא או כמ"ש הרמב"ם פ"ד מהל' דעות ה"ז לאכול הדברים הקלים תחלה ואח"כ הכבדים, אבל להפסיק הרבה בין הירקות לאכילה זהו שינוי, כי גורם גירוי תאות האכילה בעוד שאיננו אוכל עדיין, והוא רמז על סדר הגאולה שתחלה נגלה אליהם משה וחזר ונכסה מהם ששה חדשים עד שחזר ונגלה אליהם וגאלם, והטעם שהי' באופן זה שתחילה כשהיו ישראל במצב שפל מאד א"א שהיתה תשוקתם להקדושה גדולה מאד כדבעי, שהרי היו כמעט נואשים ואינם מהרהרים בה כלל, אך הגילוי אליהם בראשונה ושוב נכסה מהם גרם להם להרהר בהגאולה ולהשתוקק אלי' ביותר כטבע האדם המבקש דבר ומהרהר בו וכשמונעים אותו ממנו תגדל אליו התשוקה וכמו שרמזו ז"ל מרגליתא וכו' כי גורם עוד גירוי התשוקה וזה הי' מתבקש, וזהו מ"ש קול דודי דופק פתחי לי מכלל שהיו תרעין דליבא סתימין, וכסדר הזה יהי' לעתיד שבגלותנו זו אנו בבחי' שינה שאין אנו מרגישים כמ"ש בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים, וגם זו לטובה, דאל"כ לא הי' אפשר לסבול, והי' כמ"ש לבי נמס בתוך מעי' וכל מה שאנו משתוקקין להגאולה איננו מעשר מן המעשר כדבעי למהוי, ע"כ תהי' בסדר הזה להגדיל התשוקה:

יום א' של פסח שנת תרע"ד

ולקחתם אגודת אזוב. בטעם שרק פסח מצרים טעון הזאה באגודת אזוב ולא פסח דורות, הגיד כ"ק אבי אדומו"ר זצלה"ה, דהנה ישראל היו כעובר במעי בהמה ולא היו נחשבים ברי' בפני עצמן אלא נכנעים לפרעה ולמצרים, וע"ז נצטוו שיגביהו את ההכנעה הזאת להיות נכנע לשמים כי כל לשון קיחה היא הגבהה, אבל פסח דורות שישראל הם שלמים במוחין וכל חיות הנפש ומדות וצריכין להגביה הכל להש"י שוב אין ענין לאגודת אזוב, עכת"ד. ולי נראה להוסיף בזה דברים עפ"י מה שהגדנו במק"א שבדם הקרבן מתקרב נפש המקריב, כי הדם הוא הנפש, ובאברים ואימורים של הקרבן מתקרב גם גוף המקריב. והנה בספר הישר לרבנו תם שנפש האדם באשר היא מן העליונים טבעה נוסה להתנשאות ונמשכת אחר הכבוד והגאווה, והגוף טבעו נוסה לחומריות ותאוה, עכת"ד. ומובן שלעומת שהנפש באשר היא מן העליונים טבעה להתנשאות, ממילא הגוף שהוא מן התחתונים טבעו להכנע ואף שנוטה לתאוה מ"מ מדת הגאווה אין בו, וע"כ בכל הקרבנות שנתקרב שניהם הגוף והנפש לעומת שהגבהת הנפש גורמת התנשאות ויש חשש שימשך אחר כבוד וגאווה טבע הגוף שנתקרב להש"י גורם הכנעה ונעשה ממוזג. אך במצרים שלא היתה הקרבת אימורים כלל ובש"ס פסחים (צ"ו א) מאן לימא לן דלא שויסקי עביד פירש"י צלי, והטעם יש לומר שעוד לא הגיע הזמן שיתקרב גם הגוף, שעדיין היו צריכין לזכך את נפש הבהמית עד מ"ת שפסקה זוהמתן, ולא נתקרבה אז אלא הנפש לבד, ויש לחוש שיגרום התנשאות יותר עד שתמשך מזה גסות הרוח ועזות, ע"כ היו צריכין לאגודת אזוב עם הזאת הדם למען יהי' ג"כ דבר שמושך להכנעה. אבל בפסח דורות שיש הקרבת אימורין שמושך את האדם להכנעה אין צריכין לאזוב: